No: 1586 – Mahreç İşareti

KARAPINAR TÜLÜ DOKUMASI

Tescil Ettiren

KARAPINAR TİCARET VE SANAYİ ODASI

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 28.12.2022 tarihinden itibaren korunmak üzere 08.05.2024 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	**:** 1586
Tescil Tarihi	**:** 08.05.2024
Başvuru No	**:** C2022/000474
Başvuru Tarihi	**:** 28.12.2022
Coğrafi İşaretin Adı	**:** Karapınar Tülü Dokuması
Ürün / Ürün Grubu	**:** Dokuma / Dokumalar
Coğrafi İşaretin Türü	**:** Mahreç işareti
Tescil Ettiren	**:** Karapınar Ticaret ve Sanayi Odası
Tescil Ettirenin Adresi	**:** Hankapı Mah. Konya Cad. Yeni Belediye İşhanı Dış Kapı No:4 İç Kapı No: 204 Karapınar KONYA
Coğrafi Sınır	**:** Konya ili Karapınar ilçesi
Kullanım Biçimi	**:** Karapınar Tülü Dokuması ibaresi ve mahreç işareti amblemi, ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde yer alır. Ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılmadığında, Karapınar Tülü Dokuması ibaresi ve mahreç işareti amblemi, işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Karapınar Tülü Dokuması, Karapınar ilçesinde yetiştirilen küçükbaş hayvanlardan elde edilen yün veya tiftikten (filik), döner leventli dik tezgâhlarda (ıstar), motifli veya motifsiz şekilde dokunan uzun tüylü halı veya dokuma yaygı olarak adlandırılan bir dokumadır.

Karapınar Tülü Dokuması; motifsiz veya imli, bitki figürlü, geometrik ve nesne motifli olarak üretilir. Kullanılan beyaz, krem, kahverengi ve siyah tonları yünün ve tiftiğin doğal halinden elde edilirken diğer renkler boyama işlemiyle elde edilir. Geçmişte Karapınar ve çevresinde yün ipliklerin ve tiftiğin boyanmasında serkile otu, cevt otu (palamut kabuğu), çemen (kimyon çemeni), ceviz kabuğu ve yaprağı, soğan kabuğu ile çay gibi bitkiler kullanılmış olup günümüzde renklendirme işlemi sentetik boyalarla sağlanır.

Karapınar ilçesinin sosyal ve ekonomik yapısı içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olan tülü dokumalar aynı zamanda coğrafi sınırın gelenek ve göreneklerini yansıtan, yöresel kültürünü geçmişten geleceğe taşıyan bir köprü niteliğindeki dokumalardır. Coğrafi sınır içerisinde yaşayan Yörükler, geçimlerini hayvancılıkla sağladıkları için hayvanlarından elde ettikleri yün veya tiftikleri kullanarak tülü dokumalarını üretirler. Bu dokumaları örtü, yatak, yorgan vb. olarak kullanırlar.

Karapınar Tülü Dokuması; halılar gibi çözgü, atkı ve hav yapısından oluşur. Fakat tülülerde hav yapısında halıdan farklı olarak, iplik yerine yün veya tiftik yapağısı kullanılır. Hav sıraları arasında geniş zemin atkı sıralarına sahip olmaları Karapınar Tülü Dokumasının belirleyici niteliğidir. Ayrıca üretimi sırasında lifler uzun bırakıldığı için yün kaybı olmaz. Üretiminin hızlı olması, bu dokumanın tercih edilmesinde önemli bir etkendir.

Coğrafi sınırda üretilen Karapınar Tülü Dokumasının düğümlü (ilmeli), yamçı ve çeki olmak üzere üç çeşidi bulunur. İplikle dokunan, saçak ve ilmelik ipliklerin uçlarının kesilmeyip uzun bırakıldığı havları halıya göre daha uzun olduğu çeşide düğümlü (ilmeli) tülü denir. Düğümlü tülünün taraktan geçirilmeden ve bükülmeden tiftik kullanılarak üretilen çeşidine ise yamçı tülü, filikli veya filik denir. Çeki tülü ise çözgüler arasından geçirilen atkı ipliğinin tığ ile çekilmesiyle oluşturulur.

Karapınar Tülü Dokumasının en çok üretilen çeşitlerine aşağıda yer verilmektedir.

Tablo 1. Karapınar Tülü Dokumasının en çok üretilen çeşitleri

Tülü görseli	Tülü çeşidi	Tülü görseli	Tülü çeşidi
	İlmeli		Kaneliçeli
	Mihraplı		Çeki
	Namazla		Sığır Kuyruğu
	Yıldızlı		Lokumlu
	Omuz Atmalı		Zincirli

Üretim Metodu:

Dokuma tekniği:

Karapınar Tülü Dokuması üretiminde Türk (Gördes) Düğümü tekniği kullanılır. Bu düğüm şeklinde, ilme ipliği, bir çözgü çiftinin (ön ve arka telinin) etrafından dolandırılıp uçları arkadan öne doğru alttan çıkarılarak atılır. Sağ el ile tutulan çözgü çiftinden sol eldeki ilme ipliği önce arka, sonra ön telin etrafından dolandırılır. Bu teknik Hereke, çift, kapalı, Gördes gibi adlarla anılır. Oldukça sağlam bir düğüm tekniğidir. Zamanla hav yüksekliği yok olsa bile, çözgü çiftinin etrafından dolandığı için desenin kaybolması mümkün değildir. İlme uçlarının aynı aralıktan çıkması, geometrik motifli desenlerde görsel açıdan daha iyi sonuç verir.

Dokuma işlemi:

Karapınar Tülü Dokuması, ıstar adı verilen döner leventli dik tezgâhlarda dokunur. Bu tezgâh dikine karşılıklı iki yassı ağaç ile bunların alt ve üst kısımlarında açılan kanallara, kendi çapı etrafında rahatlıkla dönebilecek şekilde uçlarından geçirilen iki yuvarlak ağaçtan oluşur. Bu yuvarlak ağaçlardan üsttekine üst direk, altta kullanılana alt direk adı verilir. Tezgâhların genişliği 1,50 - 2 m, yükseklikleri ise 1,30 - 2 m ölçülerindedir. Üst direğe uzunluğu boyunca başları 4 - 5 cm dışarda kalacak şekilde çiviler çakılırken alt direğe ise uzunluğu boyunca bir kanal

açılmıştır. İki direğin uçlarında manivela delikleri bulunur. Gücü ağacı ile bir de ağızlık açmak için kullanılan varan gelen çubuğu da tezgâhın diğer parçalarını oluşturur.

Çözgü hazırlama işlemi, yapılacak dokumanın uzunluğuna göre birbirinden belirli bir mesafeye yerleştirilmiş iki ağaç kazık arasında gerçekleştirilir. Çözgü hazırlama işlemi çözgü ipinin bu iki ağaç arasında çapraz olarak dolaştırılmasıyla gerçekleştirilir. İplik sıralarının sayısı dokuma enine göre hesaplanır. Çözgü iplikleri dokuma eni kadar olduktan sonra aynı türden bir iplik ile her çözgü teli arasından dolanarak zincir gibi örülür ve diğer taraf için de aynı işlem yapılır. Bu örgüye baş örgüsü denir. Bu işlem çözgü iplerinin eşit aralıkta olmaları ve birbirine karışmamaları amacıyla yapılır. Ağaç kazıklardan sıyrılarak çıkarılan çözgüler her iki taraftaki baş örgülerinden geçirilen çubuklarla tezgâha getirilir. Çözgünün bir tarafındaki demir çubuk, tezgâhın üst direğinde bulunan çivilere, önceden bu çivilere ilmiklenmiş ipler vasıtası ile bağlanır. Sonra üst direk manivela ile önden arkaya doğru döndürülerek alt uçtaki çubuk alt hizasına geline kadar çözgüler üst direğe sarılır. Alt uçtaki demir çubuk alt direkteki kanala yerleştirilir. Kanal boyunca direk üstünde mevcut deliklere birer çivi sokularak, demir çubuğun kanaldan çıkmaması sağlanır. Böylece çözgü ipliklerinin tezgâha bağlanması sağlanır. Bir sonraki aşama gücü işlemidir. Tezgâh eni kadar uzunlukta olan gücü ağacı, tezgâhın iki yanındaki ağaçlar üzerinde bulunan kertiklere yerleştirilir. Gücü ağacının iki başına çakılan çivilere bir ip gergin olarak bağlanır. Ayrıca gücü kalıbı olarak kullanılan yuvarlak bir çubuk gücü ağacının arkasına yerleştirilip iki ucundan bağlanır. Ağızlık açmak için kullanılacak varan gelen çubuğu ön sıradaki iplikler ile arka sırada yer alan iplikler arasından geçirilir. Çözgüde kullanılan malzemeden bir yumağın ucu, gücü ağacı üzerinde bulunan ipe sağ taraftan bağlanır, arka sırada kalan ilk çözgü ipliğinin arkasından dolaştırıp gücü ağacının altından ön tarafa geçirilir. Bu işlem ile bir ilmik halkası yapılır ve bu ilmik halkası, gücü ağacına gerilen iplik ile gücü ağacı arasından geçirildikten sonra gücü işlemini yapan yumaktan geçirilerek sıkıştırılır. Sonra ön sırada yer alan çözgü ipliği atlanarak arka sırada yer alan her çözgü ipliği için bu işlem tekrarlanır. Gücü örme işlemi tamamlandıktan sonra gücü kalıbı çıkartılır ve çözgü manivelaları çevrilerek gerilir. İplerin gergin kalması için manivelaların uçlarına bağlanan kalın bir ip yan tahtalara sarılarak sabitleştirilir. Böylece çözgü, dokuma için hazır duruma getirilir.

Karapınar Tülü Dokumasına alt taraftan başlanır. Dokuma işlemi sırasında kullanılan iplikler, genellikle dokumanın alt kısmına sıkıca bağlanır. Bu ipleri çözmek için, bağlantı noktalarını bulmak ve çözmek gerekir. Bu adım, dokumanın tezgâhtan çıkarılmasını kolaylaştırma açısından önemlidir. İlk olarak saçaklı modellerde dokumanın başında ve sonunda 10 cm olacak şekilde iplikler ayarlanır. Öncelikle sağ taraftaki ilk çözgü teline bir yumağın ucu bağlanıp arka ve ön sıradaki çözgüler arasından geçirilerek sol taraftan çıkarılır. Bu işleme çiti örgüsü denilir. Sol baştaki iki çözgü teli sol elin parmak uçlarıyla tutulur. Sağ ele alınan yumak sağa doğru bu iki çözgünün üstünden alınıp arkasından dolaştırılarak sol elde oluşturulan ilmik arasından geçirilerek sıkıştırılır. Her çözgü teli için aynı şekilde devam ettirilerek bu işlem tamamlanır. Dokumanın başlangıcında ve bitiminde yapılan çiti örgüsü dokuma kilim örgüsünün dağılmasını önlemek içindir. Ardından dokumanın kilim kısmı dokunarak dokumanın desenine göre ilmeler yapılmaya başlanır ve dokuma işlemi tamamlanarak iplikler çözülüp dokuma tezgâhtan çıkarılır.

Karapınar Tülü Dokuması ters çevrilip havlı yüzeyi üste getirilir. Bol suyla ıslatılıp sabun ile köpürtülerek yıkanır. Ardından bol su ile durulanır ve bu işleme su berraklaşana kadar devam edilir. Yıkama işlemi biten Karapınar Tülü Dokumaları havlı yüzey içe gelecek şekilde rulo yapılır ve 3-4 saat dik bir şekilde bekletilerek suyunun süzülmesi sağlanır. Süzülme işleminden sonra rulo açılarak kalan su gelberi ile sıyrılır ve tekrar rulo yapılan ürün 24 saat gölgede bekletilir. Son olarak düz bir zemine serilerek kuruması sağlanır.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Karapınar Tülü Dokuması, coğrafi sınırın sosyal ve ekonomik yapısı içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu sebeplerle coğrafi sınır ile ün bağı bulunan Karapınar Tülü Dokumasının tüm üretim aşamaları, coğrafi sınırda gerçekleşir.

Denetleme:

Denetimler; Karapınar Ticaret ve Sanayi Odasının koordinatörlüğünde ve Karapınar Ticaret Borsası, Karapınar Ziraat Odası ile Karapınar Ticaret ve Sanayi Odasından konuda uzman birer kişinin katılımıyla 3 kişiden oluşan denetim mercii tarafından yapılır. Denetimler düzenli olarak yılda bir defa, gerekli görülen durumlarda ve şikâyet halinde ise her zaman gerçekleştirilir.

Denetime esas kriterler aşağıdaki gibidir:

- Üretimde kullanılan malzemelerin uygunluğu.
- Özellikle dokuma tekniği olmak üzere üretim metoduna uygunluk.
- Karapınar Tülü Dokuması ibaresi ve mahreç işareti ambleminin kullanımının uygunluğu.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.